

**OBIECȚIA PE MOTIVE
DE CONȘTIINȚĂ -
DREPT FUNDAMENTAL
AL PERSONALULUI
MEDICAL**

**MIC GHID JURIDICO-ETIC
pentru PERSONALUL
MEDICAL din
OBSTETRICĂ-GINECOLOGIE**

ediția a II-a, 2015

REZUMAT

- Orice membru al personalului medical căruia conștiința sau credința religioasă nu-i permit practicarea avortului are dreptul de a refuza, fără explicații, cererea de întrerupere voluntară a sarcinii sau asistarea la aceasta, fără a fi în vreun fel sancționat.
- Unitățile sanitare se pot prevala de același drept pentru a refuza găzduirea/oferirea unor astfel de proceduri.
- Dreptul la obiecția pe motive de conștiință este întemeiat pe etica medicală și pe dreptul natural, fiind totodată un drept fundamental, protejat de Constituția României, de legislația națională și de cea europeană.
- Codul deontologic al medicului din România recunoaște acest drept.
- Avortul nu face parte din drepturile protejate la nivel internațional.

INTRODUCERE

Refuzul personalului medical de a practica sau asista o întrerupere de sarcină la cerere este una din cel mai des întâlnite situații conflictuale între drepturile medicului și cele ale pacientului.

Acest refuz poartă numele de “obiecție pe motive de conștiință” și are la bază contradicția între solicitarea pacientului și principiile religioase sau morale ale membrului personalului medical, respectiv între autonomia medicului și presupusa “binefacere” a pacientului.

Puțin cunoscută și aplicată în România, obiecția este aproape o regulă în numeroase țări ale Europei Occidentale, unde mai bine de jumătate din personalul de specialitate nu practică sau nu a practicat niciodată avortul¹.

Motivația personală

Motivele pentru care medicii ginecologi aleg să practice avortul sau să nu-l practice sunt adesea determinate de experiențe personale, directe sau indirecte, precum și de raportarea la credința religioasă sau la concepțiile filosofice.

Pentru medicul care practică avortul, decizia de a răspunde unor astfel de solicitări fie este o parte

¹ De ex. în Italia procentul medicilor ginecologi care refuzau să răspundă solicitărilor de întrerupere voluntară a sarcinii era de 80% în 2013, raporta Ministerul Sănătății de la Roma. <http://www.culturavietii.ro/2013/11/20/aproape-90-dintre-ginecologii-italieni-refuza-practicarea-avortului/>

firească a traiectoriei profesionale, fie a fost influențată de numeroasele situații dramatice din perioada aplicării Decretului-lege 770, cu mortalitatea și morbiditatea materne care au fost asociate avorturilor ilegale din acea perioadă.

Credința religioasă joacă un rol important pentru cei care refuză să practice avortul. Medicii, asistenții și farmaciștii în cauză nu pot separa convingerile proprii de conduita profesională, spre deosebire de prima categorie, care preferă un răspuns "clinic" în locul celui emoțional la chestiunea avortului.

OBIECȚIA PE MOTIVE DE CONȘTIINȚĂ ÎN ETICA MEDICALĂ

Întrucât relația taumaturgică medic-pacient nu poate fi cuantificată decât parțial prin dreptul pozitiv, spiritul profesiei medicale este definit de aspectele etice și de spiritualitate și nu doar de lege. Obiecția pe motive de conștiință se regăsește în codurile de conduită specifice. **Codul internațional al Eticii Medicale**, adoptat în 1949 de Asociația Medicală Mondială, stabilea:

„Medicul va avea permanent în minte obligația de a apăra viața umană de la concepție. Avortul terapeutic poate fi practicat dacă o permit conștiința medicului și legea națională”.

De asemenea, **jurământul medicului**, în forma adoptată de Asociația Medicală Mondială în 1948, afirma: *„Voi păstra cel mai înalt respect vieții umane din momentul concepției, chiar și sub amenințare”.*²

În concordanță cu acestea, **Codul de deontologie medicală în vigoare în România**³ prevede:

„Refuzul acordării serviciilor medicale. (1) Refuzul acordării asistenței medicale poate avea loc strict în condițiile legii sau dacă prin solicitarea formulată persoana în cauză îi cere medicului acte de natură a-i știrbi independența profesională, a-i afecta imaginea sau valorile morale ori solicitarea nu este

conformă cu principiile fundamentale ale exercitării profesiei de medic, cu scopul și rolul social al profesiei medicale.”

“Art. 9 - Medicul are independența profesională absolută, libertatea absolută a prescripțiilor și actelor medicale pe care le consideră necesare, în limitele competenței sale, și este răspunzător pentru acestea. În cazul limitării prin constrângeri administrative și/ sau economice a independenței sale, medicul nu este răspunzător.”

Alte organizații de profil proeminente, precum Asociația Medicală Americană, susțin integral dreptul personalului medical la obiecția pe motive de conștiință.⁴

De notat că și prima versiune a jurământului lui Hipocrate (400 î.H.) stabilea printre obligațiile medicului aceea de a nu administra compuși abortivi.

Codul etic adoptat de Federația Internațională de Ginecologie și Obstetrică⁵, în care România este reprezentată, stipulează că “dreptul unui medic de a-și păstra propriile valori morale sau religioase nu rezultă

² Faptul că de atunci aceste documente au fost modificate, în sensul eliminării obligației medicului de a apăra viața de la concepție, arată nu o evoluție a științei, ci mai degrabă triumful ideologiei avorjioniste asupra faptelor. Astăzi, ca și în 1949, nu credem să mai existe vreun medic de bună credință care să aibă îndoieli asupra faptului că viața umană începe, într-adevăr, la concepție. Interesant de notat și că în 1949 nu se discuta decât despre avortul terapeutic, neconcepându-se că ar exista vreo țară care să îl legifereze pe cel “la cerere”.

³ Art. 33 al Codului de deontologie medicală adoptat de Colegiul medicilor din România. Vezi www.medicipentruviata.ro

⁴ American Medical Association, <http://www.ama-assn.org>

⁵ <http://www.figo.org/Codeofethics>

în impunerea acestora asupra femeii”. Totodată, se afirmă clar că obiecția de conștiință nu îl absolvă pe medic de la acordarea asistenței necesare în situații de urgență.

OBIECȚIA DE CONȘTIINȚĂ, UN DREPT FUNDAMENTAL

Întrucât rezidă în convingerile religioase sau filosofice ale celui care o invocă, “obiecția pe motive de conștiință” se bucură de aceeași protecție ca și dreptul fundamental la credința și practica religioasă.

În Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁶, libertatea de de gândire, de conștiință și de religie este menționată la articolul 9 astfel:

“Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.”

O formulare asemănătoare se întâlnește la art. 18 al **Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice⁷**, la care România este de asemenea parte, și care în plus mai menționează: *“Nimeni nu va fi supus vreunei constrângeri putând aduce atingere*

⁶ <http://provitabucuresti.ro/docs/lex/CEDO.pdf>

⁷ http://www.dri.gov.ro/documents/pactul_cu_privire_la_drepturile_civile_si_politice.pdf

libertății sale de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa.”

Dreptul la obiecția pe motive de conștiință este specific recunoscut și de **Carta Fundamentală a Drepturilor Uniunii Europene**⁸, capitolul „Libertatea de gândire, conștiință și religie”, articolul 10: *„Dreptul la obiecție pe motive de conștiință este recunoscut în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestui drept.”*

O recentă rezoluție⁹ a **Consiliului European**, principalul organism internațional care reglementează domeniul drepturilor omului în Europa, întărește astfel interdicția forțării sau tragerii la răspundere a profesionistului care refuză practici anti-viață (avort, eutanasi): *“Nicio persoană, niciun spital și nicio instituție nu vor fi forțate, făcute răspunzătoare sau discriminate în nici un fel din cauza refuzului de a practica, găzdui, asista un avort, execuția unui act de eutanasi sau a oricărui act care poate provoca moartea unui fetus sau embrion uman, indiferent de motiv.”*

Conform aceluiași act, obiectorul trebuie să informeze în timp util pacientul despre refuzul său, iar în cazurile de urgență pacienții trebuie să primească tratament corespunzător.

O situație similară, manifestată prin opoziția la

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/ro/treaties/dat/32007X1214/hm/C2007303RO.01000101.htm>

⁹ Rezoluția 1763 (2010) - Dreptul la obiecția de conștiință în îngrijirea medicală legală, adoptată de Adunarea Parlamentară a Consiliului European, <http://assembly.coe.int/ASP/APFeaturesManager/defaultArtSiteView.asp?ID=950>

efectuarea serviciului militar a fost și ea recunoscută prin mai multe documente ale Consiliului Europei¹⁰, Comisiei pentru Drepturile Omului a Națiunilor Unite¹¹ și **Parlamentului European**. Cel din urmă a adoptat, la 7 februarie 1983, o rezoluție care admite că

„Niciun tribunal sau comisie nu poate penetra conștiința unui individ și o declarație de motive trebuie așadar să fie suficientă în vasta majoritate a cazurilor pentru a asigura statutul celui care apelează la obiecția pe motive de conștiință”.

Este exclusă deci nu doar tragerea la răspundere a celui care invocă obiecția de conștiință, ci și tracasarea acestuia cu proceduri birocratice.

¹⁰ Rezoluția 337 (1967) și recomandările 816 (1977), R(87)8, 1518 (2001) ale Consiliului Europei precum și documentul Directoratului General pentru Drepturile Omului și Afaceri Legale al Consiliului Europei din decembrie 2007 privind obiecția pe motive de conștiință față de serviciul militar întăresc existența dreptului la obiecția pe motive de conștiință ca o „convingere profundă din motive religioase, etice, morale, umanitare, filosofice sau similare” (337 (1967) A.1). Rezoluția Bandre, Molet și Bindi (1994, §14), luând în considerare documentele de mai sus, solicită tuturor statelor să asigure exercitarea acestui drept, chiar și acolo unde nu [mai] există serviciu militar obligatoriu.

¹¹ Comisia a recunoscut formal dreptul la obiecția pe motive de conștiință la 10 martie 1987 și a făcut apel la statele membre să o implementeze.

TEMEIUL OBIECȚIEI PE MOTIVE DE CONȘTIINȚĂ ÎN FILOSOFIE ȘI ÎN DREPTUL NATURAL

Dreptul la obiecția pe motive de conștiință are un puternic suport în filosofie și în dreptul natural¹². Ambele preced sistemul de drept pozitiv¹³. Prin recunoașterea obiecției pe motive de conștiință, dreptul pozitiv n-a făcut altceva decât să recunoască ceea ce există deja - o datorie morală inerentă, un drept supralegal al medicului de a urma propriile convingeri interioare. Pretenția, adesea invocată, că refuzarea solicitării de întrerupere a sarcinii "subminează domnia legii" este falsă, întrucât refuzul este înrădăcinat nu doar în convingerea personală a medicului care consideră că avortul este un act criminal, dar mai important, în adevărul obiectiv că anumite drepturi fundamentale (cum este și cel la obiecția pe motive de conștiință) se află deasupra întregului sistem de drept pozitiv.

De aceea, îngrădirea sau limitarea obiecției pe motive de conștiință prin dreptul pozitiv este injustă și inacceptabilă. Așa cum ne amintește Toma d'Aquino, *o lege nedreaptă nu este lege, ci fărădelege*.

¹² *Dreptul natural este o doctrină bazată pe credința că există o lege naturală universală, care rezultă din ordinea divină a cosmosului sau din natura rațională și socială a umanității. Dreptul natural este un drept ideal, imuabil și universal, fără caracter statal. Întrucât nu a fost conferit de nicio autoritate, el nu poate fi retras de vreuna (ex. dreptul la viață). Unul dintre fondatorii doctrinei a fost Hugo Grotius (1853-1911), istoric olandez, specialist în drept internațional.*

¹³ *Totalitatea normelor de conduită obligatorie, susceptibile de a fi aduse la îndeplinire prin puterea de stat, care sunt în vigoare la un moment dat ("legile").*

AVORTUL NU ESTE UN DREPT PROTEJAT DE LEGISLAȚIA EUROPEANĂ / INTERNAȚIONALĂ

Spre deosebire de obiecția pe motive de conștiință, „dreptul la avort” nu apare menționat în niciun document internațional recunoscut, nu este și nu trebuie considerat a fi un element al „serviciilor medicale de bază”.

Dacă ar exista un drept la avort, atunci acesta ar trebui recunoscut ca atare și asigurat în toate țările membre ale Consiliului Europei. Însă există state care declară avortul un act criminal în majoritatea circumstanțelor, permițând excepții doar în cazul în care continuarea sarcinii amenință grav sănătatea sau viața mamei și nu există o altă metodă pentru a îndepărta pericolul. Aceasta demonstrează că, și practic, avortul nu este văzut în toate statele membre ca un procedeu acceptabil și cu atât mai puțin ca un „drept”.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a decis¹⁴ că definirea dreptului la viață și determinarea momentului în care viața începe este exclusiv de competența statelor membre. Curtea a hotărât că nici Consiliul Europei și nici organismele sale nu pot să impună propriile puncte de vedere sau norme morale statelor membre în ce privește problematica avortului.

¹⁴ *Cazul Vo contra Franța*,
<http://www.law.harvard.edu/students/orgs/hrj/iss18/goldman.shtml>

Suveranitatea națională și culturală cere ca astfel de judecăți morale, filosofice, biologice și teologice cu privire la drepturile și protecția care sunt acordate copilului nenăscut trebuie reglementate doar la nivel intern.

CEDO a recunoscut dreptul statelor de a reglementa singure avortul, aderând astfel la politica suveranității statelor în anumite domenii ale dreptului („principiul subsidiarității”) ¹⁵.

Așadar, întrucât avortul „la cerere” nu este un drept fundamental recunoscut de Convenție, nu se poate pune în balanță accesul la avort cu dreptul medicului de a refuza o astfel de cerere.

DREPTUL LA OBIECȚIA DE CONȘTIINȚĂ ÎN LEGISLAȚIA ROMÂNEASCĂ

În România, ca și în marea majoritate a țărilor membre ale Consiliului Europei, practica obiecției pe motive de conștiință este reglementată în mod adecvat. Există un cadru legal clar, care guvernează această practică și asigură totodată respectarea drepturilor indivizilor care solicită servicii medicale legale.

Constituția consfințește indirect dreptul de a refuza practicarea avortului prin articolul 29, referitor

¹⁵ Cazul *Tysiack contra Polonia*, <http://tinyurl.com/2347sat>

la libertatea conștiinței:

“(1) Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nicio formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.

(2) Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.” **16**

În ce privește legile specifice (care guvernează exercitarea profesiei):

Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății:

Art. 374 – “(3) Deciziile și hotărârile cu caracter medical vor fi luate avându-se în vedere interesul și drepturile pacientului, principiile medicale general acceptate, nediscriminarea între pacienți, respectarea demnității umane, principiile eticii și deontologiei medicale, grija față de sănătatea pacientului și sănătatea publică”.

Art. 375 – “(1) În scopul asigurării în orice împrejurare a intereselor pacientului, profesia de medic are la baza exercitării sale independența și libertatea profesională a medicului, precum și dreptul de decizie asupra hotărârilor cu caracter medical.”

“(3) În legătură cu exercitarea profesiei și în limita competențelor profesionale, medicului nu îi pot fi impuse

16 <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339>

îngrădiri privind prescripția și recomandările cu caracter medical, avându-se în vedere caracterul umanitar al profesiei de medic, obligația medicului de deosebit respect față de ființa umană și de loialitate față de pacientul său, precum și dreptul medicului de a prescrie și de a recomanda tot ceea ce este necesar din punct de vedere medical pacientului.”

CONCLUZIE

Viața umană, în toate stadiile sale de dezvoltare, merită cel mai înalt grad de protecție, întrucât fără dreptul la viață din momentul concepției, toate celelalte drepturi sunt lipsite de înțeles. Pentru acei membri ai personalului medical care au experiență imediată în asistarea sarcinii și nașterii, care zi de zi sunt martori ai miracolului vieții și împărtășesc credința că avortul înseamnă uciderea copilului nenăscut, posibilitatea ca o astfel de solicitare să fie refuzată este salutară.

Obiecția pe motive de conștiință este un simbol al libertății personalului medical și totodată al supremației dreptei judecări asupra unei legi injuste – în acest caz, legea care permite avortul. Însuși faptul că această “clauză de conștiință” există este o încuviințare a imoralității practicilor abortive.

**ASOCIAȚIA PRO VITA - FILIALA BUCUREȘTI ȘI
ASOCIAȚIA MEDICILOR CATOLICI BUCUREȘTI
ÎNCURAJEAZĂ ÎNTREG CORPUL MEDICAL,
ÎN SPECIAL PE MEDICII GINECOLOGI,
SĂ RENUNȚE LA PRACTICA BARBARĂ A
AVORTULUI, UZÂND DE DREPTUL LOR LA
OBIECȚIE MORALĂ.**

Astfel se vor face pași importanți în schimbarea mentalității avortiste și utilitariste adânc înrădăcinate în societatea românească.

**Alăturați-vă celorlalți medici pentru viață la
www.medicipentruviata.ro !**

PRO VITA VĂ OFERĂ ASISTENȚĂ JURIDICĂ

Dacă sunteți medic, cadru sanitar mediu sau farmacist și doriți să cunoașteți mai multe despre dreptul dvs. la obiecția pe motive de conștiință, sau dacă în exercitarea acestuia ați întâmpinat dificultăți, ați fost sancționat pe cale administrativă sau profesională, ați fost acționat în instanță sau ați fost amenințat cu sancțiunea sau cu acționarea în instanță, Asociația PRO VITA pentru Născuți și Nenăscuți – Filiala București, vă oferă asistență juridică, inclusiv apărare, prin consilierii juridici și avocații cu care colaborează.

SPRIJINIȚI DISTRIBUIREA ACESTUI GHID

Acest ghid vă este oferit gratuit. Dacă doriți să sprijiniți activitatea noastră și multiplicarea acestui material și a altora similare, vă sugerăm să faceți o donație în contul nostru nr. RO81 RZBR 0000 0600 0722 9024 (lei), deschis la Raiffeisen Bank – Agenția Victoria, titular Asociația PRO VITA pentru Născuți și Nenăscuți – Filiala București; cod fiscal 18074434.

NE PUTEȚI CONTACTA ASTFEL:

Asociația “PRO VITA - pentru Născuți și Nenăscuți”, Filiala București

Website: www.provitabucuresti.ro

Email: provitabucuresti@yahoo.com

Telefon: 0728 673 673

Fax: 031 815 27 80

**ASOCIAȚIA MEDICILOR CATOLICI
PRO VITA BUCUREȘTI**

OBIECȚIA PE MOTIVE DE CONȘTIINȚĂ

